

Ассоциация финно-угорских университетов

NH Collegium Fenno-Ugristarum

Л. И. БАРЦЕВА

Словарь терминов по обществознанию
на марийском языке
для общеобразовательных школ

Сыктывкар – Ижевск – Йошкар-Ола –
Саранск – Бадачоньтомай
2011

Terminologia scholaris * Школьная терминология

Главный редактор серии
Янош Пустаи

Redigit
János Pusztay

Редакционный совет:

М. С. Федина, Л. П. Федорова, Э. В. Гусева, А. В. Родняков

Ассоциация финно-угорских университетов

NH Collegium Fenno-Ugristarum

Л. И. БАРЦЕВА

Марий йылме дене
кыдалаш школлам обществознаний
дене термин-влак мутер

Сыктывкар – Ижевск – Йошкар-Ола –
Саранск – Бадачоньтомай
2011

Научный редактор:

Иванов И. Г., д-р филол. наук, профессор,
зам. директора по научной работе Института финно-угроведения
ГОУВПО «Марийский государственный университет»

Одобрено термино-орфографической комиссией ГОУВПО «Марийский государственный университет» (протокол заседания № 8 от 20.04.2011 г.).

Издание CD-варианта материала профинансировано Венгерской национальной организацией Всемирного конгресса финно-угорских народов.

Подготовка и издание словарей были осуществлены при финансовой поддержке Совместной программы Совета Европы и Европейского Союза для Российской Федерации «Национальные меньшинства в России: развитие языков, культуры, СМИ и гражданского общества». Мнения, высказанные в данном документе, не могут быть использованы как официальное мнение Совета Европы или Европейского Союза.

Барцева Л. И.

**Словарь терминов по обществознанию
на марийском языке для общеобразовательных школ**

**Марий йылме дене кыдалаш школлам обществознаний
дене термин-влак мутер**

Ответственный за выпуск *А. В. Родняков*
Обложка и макет *С. П. Назаркин, Е. И. Синяева*

Подписано в печать 25.05.2011
Формат 84 × 108 1/32. Усл. печ. л. 2,52
Заказ № 744. Тираж 300 экз.

Отпечатано в типографии Издательства Мордовского университета
430005, г. Саранск, ул. Советская, 24

HU ISSN 2061-5647
ISBN 978-963-9876-52-1

© Ассоциация финно-угорских университетов, 2011
© NH Collegium Fenno-Ugricum, 2011
© Барцева Л. И., Остапов Н. В., 2011

Предисловие главного редактора

Одна из главнейших целей Европейского Союза – сохранять языковое и культурное разнообразие Европы. Эта цель может быть достигнута только в сотрудничестве с многонациональными государствами.

Языки могут сохраниться и развиваться только в случае, если ими пользуются дома, школе и во всех жизненных сферах.

Программа NH – CFU (Collegium Fenno-Ugricum) Terminologia scholaris * Школьная терминология разработана с целью возвращения финно-угорских языков РФ в школьный обиход.

Для этого нужно было создать терминологию всех школьных предметов, как пользуясь результатами терминообразования 1920-30-х годов, так и создавая новые термины.

В результате реализации проекта «Создание терминологических словарей на национальных языках для общеобразовательных школ в регионах проживания финно-угорских народов Российской Федерации» в рамках совместной программы Совета Европы и Европейского Союза для Российской Федерации – «Национальные меньшинства в России: развитие языков, культуры, СМИ и гражданского общества» была выработана терминология по литературе, языку, истории, обществознанию, математике, химии, физике, биологии, информатике, географии на пяти финно-угорских языках РФ (коми, марийский, удмуртский, мокшанский и эрзянский).

Терминологические словари были одобрены термино-орфографическими комиссиями данных финно-угорских республик.

Главный редактор выражает свою искреннюю благодарность за поддержку проекта Совету Европы и Министерству регионального развития РФ, главному координатору проекта Марине Фединой (Сыктывкарский государственный университет), сокоординатору и издателю Алексею Роднякову (Мордовский государственный университет), Венгерской национальной организации Всемирного конгресса финно-угорских народов, и прежде всего всем авторам.

Badacsonytomaj, NH-CFU, 1-го марта 2011 г.
Янош Пустай (Pusztay János)

Марий термин	Руш термин	Терминын значенийже
А		
Автономий	Автономия	Посна кундеммыште илышым Конституций почеш шкевуя виктарымаш.
Авторитаризм	Авторитаризм (лат. – власть)	Вес ойым шотыш налде, мер илышын чыла йыжынжым шке семынже виктарен шогышо егын кучем системыже.
Административный права	Административное право	Кугыжаныш орган-влакын исполнительный кучемыштым шуктымаште калык кокласе кылым шотыш кондышо праван отрасльже.
Административный титак	Административный проступок	Вуйлатыме радамым, эрыкым, чынлыкым, граждан-влакын шкелькышттым шотыш налде, чынлыкым пудыртен, титакым ыштымаш; законодательстве почеш тидлан мутым кучыман.
Айдеме	Человек	Мландымбалне илыше эн кўкшō уш-акылан чонан организм.
Айдемын праваже	Права человека	1) айдеме тукумлан келшен толшо права-влак; 2) кугыжаныш йōн дене организаватлыме обществоште формально палемдыме, юридически пенгыдемдыме шкем кучымо правил-влак.
Амалкалымаш	Предпринимательство	Шкевуя вўдымō вуйлатыме паша. Тиде сомылым шуктышо-влакын тўн цельышт – пашашт гыч чарныде парышым налын шогаш.
Амнистий	Амнистия	Кўшыл кугыжаныш кучемян кўштымыж почеш титакым лушкыдемдымаш але эрык деч кодшо-влакым утарымаш; чаманен налмаш.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Анимизм	Анимизм	Ала-могай чон да шулыш-влаклан ушанымаш, айдемылан, янлык, предмет да кончыш-влаклан влиянийым ыштыше религийын формьжо.
Антропогенез	Антропогенез	Айдеме лийме процесс.
Анык	Сбережения	Ончыкылыклан оксам аныклымаш.
Аристократий	Аристократия	Поян-влакын кучемышт.
Архитектур	Архитектура	Айдемылан илаш да пашам ышташыже чонгышым проектироватлыше да ыштыше сымыктыш.
Атеизм	Атеизм	Юмын да ала-могай каласен моштыдымо вийын укежым ушандарен умылтараш тыршыше шонымаш да шинчаончалтыш-влакын системьшт.
Б		
Банк	Банк	Кучылтдымо оксам жаплан аралыше да окса дене кылдалтше түрлө операцийым шуктышо финанс төнеж.
Библий	Библия	Христиан-влакын Кугу Сугыньышт.
Биосфер	Биосфера	Чонан-влак дене авалталтше мландымбал.
Буржуазий	Буржуазия	Амалкалыме пашам шуктыммо дене кугу парышым налше поян-влакын классышт.
Бюджет	Бюджет	Ик ий мучко кугыжаныш оксам кучылташ ыштыме тун финанс план.
Бюрократий	Бюрократия	1) чиновник-влакын кучемышт; 2) кугыжаныш кучемым виктарен шогышо тияк-влакын тушкашт.

В

Валюто	Валюта	Тиде элыште кеч-могай сатулан, пашалан, польшлан тўлаш кучылталтше посна кугыжанышын оксаже.
Вашталгыш, реформо	Реформа	Улшо илышкыл кышкарым тўкыде, мерсотым кўлешан могоырыш вашталтымаш.
Верысе шкевиктем	Местное самоуправление	Верысе йодыш-влакым шке семын решатлыше калык кучем.
Вуешшудымо	Несовершенно-летний	Латкандаш ийыш шудымо ийготан ег.
Вуйлатыме формо	Форма правления	Кугыжанышын эн кўкшō орган-влакшын лиймышт да радамалатмышт.
Вуйшоныш	Мышление	Шонымашын йогынжо, алмашталтмыже, икте-весе дене кылдалтмыже, умылен-пален налмашын вуйвемыште шочмо процессше.

Г

Гениальность	Гениальность	Ыштыш-кучышышто поснак кугу шинчымашым, усталыкым ончыктышо айдемын эн кўкшō тошкалтышыже.
Геноцид	Геноцид	Посна калыкым, калык тўшкам тўрысnek пытарымаш але жапын-жапын изин-изин пуштеден шогымаш.
Глобализаций	Глобализация	Тўнямбалсе эл-влакын икте-весьышт деке ваш чакеммышт, вашла влиянийышт кугеммаш, озанлык да политике, тўвыра да информаций шотышто кылышт пенгыдемме процессын тўня мучко шарлен толмыжо.
Граждан-влакын илышкыл правашт	Социальные права граждан	Граждан-влакын илышым саемден колтышо чыла йōн дене пайдаланаш да чапле илыш кўкшытыш шуаш праван улмышт.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Граждан-влакын шке правашт	Гражданские (личные) права	Илышкылыште айдемын праваже-влак.
Граждан мерсотот	Гражданское общество	Индивид-влакын тўшкаш чумыргымышт; посна енын да ен тўшкан чоншупшмашышт, мастарлыкыштлан виянаш йўным ыштыше иктешлалтше организаций, граждан мер кыл-влак.
Граждан права	Гражданское право	Пого да тудын деч лектын шогышо личный имущественный огыл кыл-влакым шотыш кондышо праван отрасльже. Материальный поянлык дене кылдалтше калык кокласе кылым имущественный (пого) кыл маныт. Экономике содержаниядыме, материальный огыл поянлык дене кылдалтше калык кокласе кылым личный имуществыдыме кыл маныт.
Гражданстве	Гражданство	Икте-весе кокласе права-влакым да обязанностям ончыктышо пенгыде права-влакеш негызлалтше кугыжаныш да айдемын кылышт.
Д		
Дедукций	Дедукция	Шонымашын иктешлен ончыктыма гыч ужашышке куснымаш.
Дееспособность	Дееспособность	Права-влакын йодмышт почеш субъектын шке действийже дене нуным шотыш налын да шуктен кертмыже.
Действий	Действие	Айдемын чон йодмыжым шуктымжо.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Деклараций	Декларация	1) официальные увертарымаш, кушто кугыжанышын весэл да көргө политикакын тун принципше-влак дене, политический партий-влакын программышт, т.м. дене палдарат; 2) южо документ-влакын лумашт, (мутлан, парыш нерген деклараций, таможно деклараций, т.м.).
Демократий	Демократия	Обществын кугыжанышым вуйлатыше политикакын чонгымо формыжо, тудын негызыштыже калык кучемым тунлан шотлымаш кия.
Деятельность	Деятельность	Айдемын мемнан йыр улшо туням весемдаш виктарыме чолгалык койышыжо.
Дуализман монархий	Дуалистическая монархия	Монархийын куснымо формыжо. Тыгодым законодательный аланыште парламент монархын кучемжым анысыремда.
Е		
Еш	Семья	Обществын ячейкыже. Тыште вияш родо-тукым кылыште улшо ен-влак илат. Нунын кокла гыч кугурак-влакше шке умбакышт икшывым ончен-куштымо сомылым налыт.
Ж		
Живопись, туссымыктыш	Живопись	Турло чиям кучылтын, мемнан йыр улшо туням иктаж-могай предмет умбалан почын ончыктышо сымыктышын видше.

З

Закон, тӱртык	Закон	1) пеш кӱлешан, иктешлыше да уэш-пачаш ушештаралтше пентгыдемдалтше кыл; 2) раш радамлалтше да мер илышын пеш кӱлешан йодышлаже дене кугыжанышын шонымашыже дене келшыше эн кӱкшӱ, юридический виян нормативно-правовой акт.
Закон лукмо процесс	Законодательный процесс	Законом ямдылыме, лончылымо, пентгыдемдыме да тудым илышыш пуртымо паша.
Закон лукшо кучем	Законодательная власть	Калык кокла гыч ойырымо ег-влак гыч шогышо кугыжаныш кучем. Тудын тӱн функцийже – тӱшкан закон-влакым лукташ, нуным илышыш пуртымым эскераш, поснак финанс пашалан кугу тӱткышым ойыраш.
Закон почеш мутым кучымаш	Юридическая ответственность	Енгын осал пашажлан, весылан иктаж-могай энтекем ыштымышлан, закон почеш мутым кучаш шогалтымаш.

И

Идеализм	Идеализм	Тӱня кучемыште айдемын шонен моштымашыжым, кӱргӱ чон поянлыкшым, психикыжым тӱнлан шотлен туныктен ойлымаш .
Идеальный	Идеальное	Айдемын уш-акылешыже верланшыше шӱм-чон шижмашын, шонымашын лектышыже.
Идеологий	Идеология	Посна мер тӱшкан идеалжым, тӱн чоншупшмыжым почын ончыктышо шонымашын, шинчаончалтышын радамже.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Иктешлыше сайлыме права	Всеобщее избирательное право	Пӧлем (полым), расым, могай калык гыч улмым да тулеч молым шотыш налде, 18 ий деч кугурак граждан-влакын сайлыме правашт.
Илаш ситыше окса	Прожиточный минимум	Илен лекташ ситыше эн изи пашадар.
Илыш-кончыш умылымаш	Социальное познание	Илышкыл кончыш-влакым эскерен-шымлен, мерын шкенжым шке умылен шогымыжо.
Илышкыл виянмаш	Социальное развитие	Обществысе тўшка-влак коклаште кылкучем радам вестўрлеммаш: у мерлончо-влак лектыт, улшо класс да сословий-влак коклаште вашкыл вашталтеш, мерпого угыч шеледалтеш, икмарда илышкыл лончо шочеш.
Илышкыл йырвел	Социальная среда	Илыме условий, илыш йырвел, тиде условийште илыше айдеме-влак.
Илышкыл куснымаш	Социальная мобильность	Ен-влакын ик илышкыл тўшка гыч весыш куснымышт.
Илышкыл нормо-влак	Социальные нормы	Обществыште шкем кучен моштымо шумлык правил-влак, нунылан келшыше эталон, шкем кучен моштымо шотышто образец-влак.
Илышкыл палемдыш	Социальные установки	Айдемын иктаж-мом ышташ ямде улмыжо да ыштен кертмыже.
Илышкыл радам	Социальные отношения	Экономике, политике, тўвыра, тыгак нунын кӧргысӧ илышкыл тўшка, класс, наций-влак коклаше тўрлӧ паша кыл-влак.
Илышкыл статус	Социальный статус	Посна енын але мер тўшкаенгын илышкыл системыште верже. Тудым тиде системылан келшыше экономике, профессионал, калык да моло шкешотан ойыртемашт (пӧле, тунемме кўкшытышт, профессий, парыш да тулеч моло) ончыктат.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминьн значенийже</i>
Илышкыл тўшка- влак	Социальные группы	Ен-влакын обществыште пенгыдемдалтше тўшкашт. Нуно шке чоншупшмашышт, илыш ончалтышышт, шкенышытым кучымашышт дене ойыртемайт.
Илышкыл чоналтмаш	Социальная структура	Мерын көргө чоналтмыже. Тушко пурышо-влакын икте-весе дене кылдалт шогышо вашкылышт.
Илышкыл шанче	Социальные науки	Мерыште калыкын пырля илымыштым шымлыше шанче.
Илышкыл шот дене лончылалтмаш	Социальная дифференциация	Обществын түрлө илышкыл радамжым шотыш налын, түрлө тўшкалан шеледымаш. Нуно права кугытышт, мерилышыште верышт, привилегийышт да порысышт дене ойыртемайт.
Илыш умылымаш	Обыденное познание	Түрлө пашам шуктым процессыште чумырымо илыш умылымаш.
Инвестиций	Инвестиция	Шкеэлын але йотэлын иктаж-могай озанлыкышкыже капиталым (оксавундым) кужу жаплан пыштымаш.
Индивид	Индивид	Посна ен, личность.
Индивиду- альность	Индивиду- альность	Посна енын шкаланже гына келшыше биологий да илышкыл ойыртемеже-влак.
Индукций	Индукция	Шонымашын ужашлен ончымаш гыч иктешлымашке куснымыжо.
Интеграций	Интеграция	Иктаж-могай системын, организмн посна йыжынже-влакым лишемден тичмашандыме, виандыме процесс.
Интеллигенций	Интеллигенция	Уш-акыл пашам ыштыше ен-влак.
Инфантилизм	Инфантилизм	Кугыең-влакын йоча койышым физически да психически арален кодымышт.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Инфляций	Инфляция	Сату ак кўзымылан кōра окса ак волямаш.
Исполнительный кучем	Исполнительная власть	Тōртык да тудын дене кылдалтше акт-влакым илышыш пуртымым эскерыше кугъжаныш кучем.
Историйыш пурышо ен	Историческая личность	Историйын виянгме корныжым вашталтен кертше тале ен.
Историйыште лийше объект	Объект исторического процесса	Илышын историйже, мер илыш да тўрлō паша.
Историйыште лийше процесс	Исторический процесс	Пеш ожнысо жап гыч тачысе кече марте айдемын ўмыр эртыме корныжо; пырля илыме жапыште тўрлō событийлаште икте-весе кокласе кыл.
Историйыште ойыргемалтше субъект	Субъект исторической деятельности	Историй процессын участникше-влак: посна ен-влак, нунын организацийышт, кумдан чапланыше ен-шамыч да социальный тўшка-влак.
Й		
Йодмаш	Потребность	Илышыште да виянгме корнышто лектын шогышо кўлешан йодмаш-влак.
Йōн-влак	Средства	Паша ыштыме йōн-влак, окса, пашам шуктымo предмет-влак, тыглай предмет-влак, пашам ышташ кельштаралт моштымаш.
Йōндартыш	Производство	Айдемылан илашыже да вияншыже сай йōным ыштыме процесс.
К		
Калыкле йодыш	Национальный вопрос	Тўрлō историй саманыште наций, калык-влак коклаште политике, экономике, территорий, правовой, идеологий да тўвыра кыл-влакым рашемдымаш.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминьн значенийже</i>
Калык мунлык	Народная мудрость	Илыш опытым иктешлыше, тукум гыч тукумыш куснен толшо калыкой, преданий, калыкпале, тушто-влак.
Капитал	Капитал	Айдемын ыштыме производство йӧн-влакше (оборудований, чоныш, сооружений-влак).
Кару	Наказание	Осал пашам ыштыше еным закон почеш да судын пунчалже негызеш эрык деч посна кодымаш але эрыкым ангысыремдымаш.
Койыш-шоктыш	Характер	Посна личностьлан келшен толшо пентгыдемдалтше ойырте-м-влак. Нуно айдемын пашаштыже да вес ег-влак дене кылым кучымаште почылтыт.
Конкуренций, тагасымаш	Конкуренция	Пазар озанлыкыште тыршыше-влак коклаште йӧнан паша условий шотышто да сай лектышан ужалмаш-налмаш верч учашымаш.
Конституций	Конституция	Кугыжанышын тӱн законжо (тӱртыкшӧ). Тудо элын мер да вуйлатыме радамжым, сайлымаш системыжым, граждан-влакын тӱн правашт ден порысыштым палемда.
Конфедераций	Конфедерация	Кугыжаныш чоналтме формо. Тушто федерацийыш пурышо эл-влак чыла шотыштат эрыкан улыт. Нунын шкеныштын кучемышт, вуйлатыме органышт уло, элым шке семын виктарат. Тушкан кангашыме органом иктаж-могай кӱлешан сомылым шукташ кӱлмӧ годым веле ыштат.
Конфискаций	Конфискация	Иктаж-могай енын чыла погыжым але тудын ужашыжым кугыжаныш казнашке виеш поген налмаш.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Кӱргужмаш	Воображение	Психике дене кылдалтше состояний: илышыште нигунам тӱрысnek шукталтдыме ончыкылыкым вуйушышто сӱретлен шонымаш.
Кӱргышижмаш	Интуиция	Чыным кӱргӱ чон дене шижын умылтараш тыршымаш.
Кресаньык озанлык	Крестьянское хозяйство	Шке кумылын тӱшка озанлыкыш пурен, производство дене кылдалтше але мланде пашам шуктышо граждан-влакын иктыш ушнымышт.
Кугъжаныш	Государство	Меркалыкын политике организацийже, тудын шкенжын эл викарыме формыжо уло (монархий, республик).
Кугъжаныш кучем	Государственная власть	Профессионал-влакын армийлан энгертен вуйлатыме кучемышт.
Кугъжаныш ышталтмаш	Государственное устройство	Кугъжанышын территориально-политический организацийже, тыгак кугъжаныш да тудын ужашыже-влакын вашкылышт.
Кумыл шупшмаш	Влечения	Келгын шоналтыде але раш умылен шуктыде, чон йодмым шуктымым ончыктышо психике состояний.
Кутырен келшымаш	Сделка	Граждан-влакын да посна егын действийышт. Нине действий-влак граждан права да порыс-влакым палемдаш, вашталташ да чарен шогалташ викаралтыныт.
Кучем	Власть	Иктаж-кӱм кид йымалне кучен кертмаш да кид йымалне кучымо йӱн-влак.
Кылкучем	Общение	Вашкылым ышташ да тудым вияндаш манын, икте-весьлан ужмо-колмым каласкалымаш.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
---------------------	-------------------	----------------------------

Л

Легитимность	Легитимность	Граждан-влак ончылно кучемын законло улмыжо.
Лектыш	Результат	Иктаж-могай пашам мучашлыше иктешлымаш, лектыш.
Литератур, сылнымут	Литература	Мемнан йыр улшо тўням кагазеш возен почын пуымо сымктышын видше.
Личность	Личность	Мер илышыште шке койыш-шоктышыжо, паша качествыже дене ойыртегалтше пўсö уш-акылан посна еҥ.
Лончылымаш	Анализ	Тўнжым ойырен, тудын вержым палемдаш манын, предметым ужашлымаш, йыжынлымаш.
Люмпен (паупер)	Люмпены (пауперы)	Илыме вердыме, пашадыме, оксам кунам ик гана ыштен налше еҥ.

М

Макроэкономике	Макроэкономика	Озанлык нерген шанче.
Маргинал	Маргиналы	Жаплан але йöршеш шке илышкылышт гыч лектын вочшо еҥ-влак (вес наций коклаш, вес тыныш логалше-влак, ял гыч олаш илаш куснышо-влак да т.м.).
Мастарлык	Способности	Айдемын шкаланже гына келшыше шкешотан ойыртемеже. Тидын дечын шога тудын паша лектышыже.
Материальный культур	Материальная культура	Айдемын илышыжым куштылемдаш полшышо йөн-влак: технике, паша опыт, материалый поянлык да монь.
Материальный производство	Материальное производство	Айдемын илышыжым саемдаш манын, тўрлö ыштыш-кучышым, сурт көргö поянлыкым, техникым да тулеч молым ыштыме процесс.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Мер илышкыл	Общественные отношения	Экономикыште, политикыште, тўвыраште, мер илышыште да тўрлў ен тўшка кокласе да нунын кўргыштышт шочшо кыл.
Мерилыш суап	Общественные блага	Сату дене да илышым куштылемдыше моло йўн-влак дене тўшкан пайдаланымаш. Нуно посна енын кидыштыже лийын огыт керт.
Мерсотын ужашыже-влак	Элементы (подсистемы) общества	Экономике, илышкыл, политике, чонгўргў илышын икте-весешт дене вашкылдалтше сферыже-влак.
Мер шам	Общественное сознание	Мемнан йыр улшо тўням иктешлен ончыктымаш. Тудо айдеме уш-акылын кече еда чумырымо илыш опыт негызеш виянмыже дене кылдалтын.
Мершанче	Обществознание	Кызытсе шанчын мерилыш, тудын виянмыже, тыгак айдеме нерген тўн иктешлымаш-влакым тунемше курс.
Микроэкономике	Микроэкономика	Фирме да сату дене пайдаланыше-влак нерген шанче.
Миф	Миф	Йыр улшо тўням образно шижын-умылен налмаш. Тыгай состояний утларакшым пеш ожнысо ен-влаклан келшен толын.
Моделирование	Моделирование	Предметым тыгаяк вес предметлан кельштарымаш.
Модернизаций	Модернизация	1) кызытсе йодмым шотыш налын, иктаж-мом вашталтымаш, весемдымаш, саемдымаш; 2) аграр цивилизаций гыч индустриал цивилизацийыш вончымаш.
Модыш	Игра	Чын илыш деке лишемдыме ситуацийыште шуктымo пашан формыжо.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Монархий	Монархия	Элым виктарыме формо, кунам кўшыл кучем ачаж ден эргыже деке вонча. Элвуй – монарх. Монархий кок түрлө лиеш: тичмаш (абсолютный – нигём, нимом шотыш налде, шке семын вуйлатыше) да конституций дене иземдыме (ограниченный).
Моногамий	Моногамия	Ик вате дене илымаш.
Монополий	Монополия	Экономикыште – ситуаций, кунам рынкыште сату ужальше шагал (шуэнрак – шкет гына) лиеш. Тыгай годым кажныже нунын кокла гыч акым вашталташ йоным кычалеш.
Монотеизм	Монотеизм	Ик юмылан кумалмаш.
Мораль	Мораль	1) илыш чынлыкын нормыжовлак (акше); 2) шкем кучен моштымын правилже-влак, мерсотышто сай ден осалым, шот ден шотдымылыкым, порым, чынлыкым ужын-аклен моштымаш.
Мужыранмаш	Брак	Марлан кайымаш, ўдырым налмаш; илышыште эн кумдан кучылталше айдеме-влак коклае кылым ончыктышо формо.
Музык	Музыка	Сымыктышын видше. Тудо мемнан йыр улшо тўням йўк гоч сылнештарен ончыкта. Мурышаш семым вокал маныт.
Н		
Намыс	Совесьт	Этике категорий. Айдемын шкенжым шке койыш-шоктышыжо могырым аклен моштымыжын эн кўкшб формыжо.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Наций	Нация	Ик территорийште илыше, икгай экономикан, икгай историян, йылман, тўвыран, ик йўлам кучышо, шкешаман, виянгме шотышто эн кўшкō кўзен шушо калык.
Национализи- роватлымаш, калыкандымаш	Национализация	Посна енгын кидыштыже улшо предприятийым да экономике отрасль-влакым кугыжанышлан кусарымаш.
Национализм	Национализм	Ик нацийын весе деч кўшнырак улмыж нерген шонымаш.
Номенклатур	Номенклатура	Влаस्थ्यм кучышо-влакын вуйлатыме верлашке шкешт кокла гыч шогалтыме енгышт. Нуным кўшнō улшо посна енг-влак тўшка пентгыдемдат.
Ноосфер	Ноосфера	Уш-акылын сферыже, кўкшō уш-акылан чонан-влакын илыме аланышт.
Нормо	Норма	Правил, образец.
О		
Образований, туныктыш	Образование	Айдемым, обществом, кугыжанышым шуарыме да туныктымо процесс.
Объект	Объект	Шуктышаш паша, лончылышаш предмет да тулеч моло. Ты шотеш лийын кертыт пўртгус поянлык, тўрлō предмет-влак, мер илышын сферыже-влак, тўрлō енг-шамычын тўрлō тўшкашт, вес енг, субъект шкежак, икманыш, тугай предмет-влак, кудыштын ўмбак чумыр тўткылык виктаралтеш.
Озанлыкым виянгдыме шотышто лишемаш	Экономическая интеграция	Озанлыкым вораңдарымаште у кончыш, кокымшо тўнямбал сар деч вара шочын. Тўрлō элласе озанлык-влакын чак кылдалт, пуналт виянгмышт, экономикым вораңдарыме шотышто элгокласе политикым вашкутырен нангайыме процесс.

<i>Марий термин</i>	<i>Рус термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Озанлыкым йўла почеш виктарыме радам	Традиционная система в экономике	Акрет ильшыйыжынлаште озанлыкым ворандарыме йөн. Тыгай годым озанлыкым виянгдыме йодыш лектын огыл, пашам ыштыме радам вашталтде кодын. Эре ик семын, нимо уым пуртыде эртен, тукум гыч тукумыш куснен.
Ойгырымаш	Переживание (как элемент сознания)	Иктаж-көн чон йўлымашыже. Тыгай годым айдеме дене кылдалтше событий пуйто лач тудын ильшыштыже гына лийше кугу чон пудыранымаш семын ончалтеш.
Ойпидыш	Договор	Икте-весе дене кутырен келшыме шотышто документ. Тушто кок могырынат (организаций ден организаций коклаште але айдеме ден айдеме коклаште, айдеме да организаций коклаште) права-влакыштым, мом ыштышашыштым, молан мутым кучышашыштым палемден ончыктымо.
Ойыртемалтше койыш-шоктыш	Отклоняющееся поведение	Шкем моло деч ойыртемын кучымаш, пенгыдемше нормо-влак деч коранмаш.
Окса	Деньги	Ужалмаш-налмаште кучылталтше иктешлыше эквивалент, шкешотан сату.
Олигархий	Олигархия	Посна ен-влакын озаланаме кучемышт.
Осал паша	Преступление	Уголовный законым шотыш налде, шке осал действий дене мерильшлан лўдыкшым кондымаш, тудын ваштареш шогымаш.

П

Парадигме	Парадигма	Иктаж-могай шонымашын да теорийын тунг системыже. Тудо посна историй йыжынгыште шонкалымашын эталонжо семын кучылталтеш да шымлызе-влаклан да мерсотылан эн кӱлешан теорий да практике задаче-влакым шукташ полша.
Парламантан монархий	Парламентарная монархия	Монархийын формыжо. Тыгодым монархын кучемжым закон лукмо шотышто парламент, тудым илышыш пуртымо шотышто виктер ангысыремдат.
Парламантан республик	Парламентская республика	Республикын формыжо. Тыгай годым кугыжанышым вуйлатыше еным (президентым да т.м.) калыкын сайлымже почеш шогалтат. Виктерым парламент чумыра да ыштыме пашаж нерген тудо кугыжаныш вуйлатыше ончылно огыл, а парламент ончылно мутым куча.
Партий	Партия	Калыкын йодмыжым шуктышо да аралыше чолгарак да организованныйрак ег тӱшка, тыгак политике кучемышке логалаш тыршыше але кугыжаныш кучем сомылым шуктымаште шке верыштым муаш тыршыше-влак.
Партий системе	Партийная система	Элысе политике партий-шамыч коклаште кыл радам.
Парыш	Прибыль	Ужалмаш-налмаш деч лекше парыш. Тудо сатум шке акше деч шергыракын ужалмылан кӧра лектеш.
Пашагурал-влак	Орудия труда	Паша ыштыме ӱзгар-влак. Нунын полшымо дене айдеме шке вийжым объект ӱмбак кусара.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминьн значенийже</i>
Пашадар	Заработная плата	Квалификацийым, паша нелылыкым, паша кумдыкым, качеством да паша ыштыме условийым шотыш налын, пашаенлан оксам тўлымаш. Пашадарышке тыгак тўрлө ешартыш (компенсаций, стимулироватлыше шотан) тўлыш пурталтеш.
Пашадыме-влак	Безработные	Паша деч посна кодшо ег-влак.
Пашам ойыркален ыштымаш	Разделение труда	Пашазе коклаште шке сомылым ойыркален шуктымаш.
Пашам пуышо	Работодатель	Законлан келшышын пашам пуышо, пашаш налше посна ег.
Паша объект	Предмет труда	Айдемын ыштышаш пашаже.
Паша права	Трудовое право	Российысе праван отрасльже. Тудо, паша договорлан энгертен, пашазе ден пашам пуышо коклаште кылым шотештара, тыгак паша ыштыме жапыште моло йодыш-влакымат шотыш налеш.
Паша шотышто ойпидыш	Трудовой договор	Пашам пуышо да пашаш пурышо ег дене кутырен келшымаш. Тушто сералтеш: пашам пуышо ег пашазылан кўлеш условийым ыштышаш, пашадарым жапыштыже тўлен шогышаш, а пашазыже чыла пуымо пашам сайын да жапыштыже шуктышаш, коллективыште шкенжым шот дене кучышаш.
Педагогике	Педагогика	Айдемым орыштмо, тыгак орыштмо йон-влак нерген шанче.
Полигамий	Полигамия	Порьенгын икмыняр ватан, ўдырамашын икмыняр мариян улмышт.
Политеизм, шуко юмылан кумалмаш	Политеизм	Иканаште шуко юмылан кумалмаш.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Политике	Политика	Иктаж-мом ыштен кертмаште мастарлык; кугыжаныш вуйлатымаште мастарлык.
Политике вянгамаш	Политическое развитие	Кугыжанышын, партий, лидер-влакын пашаштышт тӱртыкшотан вашталтмаш. Политике вянгамылан кӱра у кугыжаныш, партий-влак, калыкле кугыжанышын ышталтмыже да политике режим-влак шочыт, тыгак лидер-шамыч, вуйлатыме формо-влак лектыт.
Политике права-влак	Политические права	Элын политике илышыштыже участвоватлаш йӱным ыштыше права-влак.
Политике системе	Политическая система	Мерилыш политике кучемым шуктымо механизм. Тудын полшымо дене политике процесс да политике кыл-влак шотыш кондалтыт.
Политикын субъектше-влак	Субъект политики	Мерилышыште политике сомылым да политике процессым ворандарыше-влак.
Политологий	Политология	Политике, политике кучем, политике дене кылдалтше паша-влак нерген шанче.
Порувер	Евангелие	У сугынын тун книгаже-влак. Туште Иисус Христосын илышыже да туныктымыжо нерген ойлалтеш.
Посна калык (этнос)	Этническая общность (этнос)	Ик вере илыше, ик йылман, икгай йулам кучышо, ик культуран, илышкылым ик семын ворандарыше ен тӱшка.
Пошлин	Пошлины	1) иктаж-могай суапым ыштымыжлан кугыжаныш органлан тӱлымӧ окса; 2) чек гоч сатум вончыктарымылан налме окса.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Права	Право	Ен-влакын эрыкыштым да төр улмыштым шотыш налше да нуным аралыше шкем кучымо правил-влак. Нине нормо-влак закон дене але официал актла дене пентгыдемдыме улыт. Кугыжаныш нуным виешак шукташ кўшта.
Права-влак системе	Система права	Чынлыкын көргө кышкарже: тудын ужашыже-влакын икте-весылан келшен толмышт да радамлалтмышт, ик тичмашыш чумыргымышт, нунын посна отрасль ден институт-влаклан шеледалтмышт.
Права лукмаш	Правотворчество	Законлан юридический вийым пуышо да тудым илышыш пурташ лўмын ыштыме орган-влакын пашашт.
Правам пудыртымаш	Правонарушение	Шкем удан ончыктымаш, законом пудыртымаш.
Праван нормыжо-влак	Нормы права	Шкем кучен моштымо шотышто кугыжаныш кўкшытыштö пентгыдемдыме правил-влак. Нуно обществыште ен-влак коклаше кылым эскераш полшат. Нине правил-влакым кажне шуктышаш.
Правам эскерыше кугыжаныш	Правовое государство	Конституцийлан энертен пашам ыштыше кугыжаныш.
Правоспособность	Правоспособность	Праван нормыжо-влак почеш айдемын шке праваже да юридический обязанностьшо лиймаш.
Президентан республик	Президентская республика	Кугыжаныш вуйлатышылан президент шотлалтеш. Тудым чумыр калык сайла. Президент иканаште кок функцийым шукта: тудо элвуй улеш да законом ылышыш шындарыме кучемым вуйлата.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Приватизаций	Приватизация	Кугыжаныш погым посна енын кидыш пуымаш.
Прикладной шанче	Прикладные науки	Фундаментал шанче-влакын лектышыштым кучылтгаш, нуным илышыш писынрак шындараш полшышо шанче-влак.
Прогресс	Прогресс	Ончык кайымаш. Тыгай годым мерилыш сай могырыш виягеш, ончыко кая, уэмеш, кўшкырак нўлталтеш.
Пролетариат	Пролетариат	Индустриал мерйыжын жапысе мер калыкын ик тўшкаже. Тушко утларакше тарлалтше, неле пашам ыштгыше ен-влак пуреныт.
Профушем	Профсоюзы	Шке илышкыл праваштым, интересыштым аралаш манын, шемер-влакын шкекумылын чумырымо ушемышт.
Психологий	Психология	Психикын виягме да функционироватлыме тўргыкшотшым шымлыше, илышым ворандарымаште тудын верже нерген шанче.
Р		
Расизм	Расизм	Тўрлў тўсан коваштылан кўра айдеме-влакын физически да психически иктўр улдымышт, тыгак ик расын вес расым шыгыремдымыже.
Рвезе тукым	Молодежь	Самырык ийготан ен-влак. Нунын койыш-шоктышышт, тўняончалтышышт, йодмашышт уло. Илышысе шуко тўрсырым нуно шке семын аклат.
Реабилитаций	Реабилитация	Титаклыме ен-влакын праваштым пўргылтымаш.
Революций	Революция	Пўртўсыштў, мер илышыште але илыш умылымашыште лийше кугу вашталтыш.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Регресс, мӱнгешла виянмаш	Регресс	Обществын мӱнгешла виянмыже, тошто илышкылым пӱргылтымаш.
Религий, тын	Религия	Айдемын эше ала-могай кугу, умылтараш лийдыме ю вийлан ушанымашыже. Тиде ушанын шкенжын йӱлаже уло. Тыгай ушан дене илыше-влак ала-могай вийым (юмым) пеш чот йӱратен илат, тудлан кумалыт.
Репродукций паша, ешарен ыштымаш	Репродуктивная деятельность	Тылеч ончыч улшо пашам уэштарымаш; ялт тугаймак ешарен ыштымаш.
Республик	Республика	Элым вуйлатыме формо, кунам эл вуйлатышым уло калык але лӱмын ыштыме коллегий сайла. Республик лиеш: президентан, парламентан да йбре, кушто тидыжат, тудыжат лиеш.
Референдум	Референдум	Эн кӱлешан кугыжаныш але мер йодышым чумыр калык дене канашен решатлымаш.
Рынке, ужалмаш-налмаш	Рынок	Ужалыше ден налшым иктыш ушышо механизм. Тудын дене пайдаланыше-влак ты обществын экономике системжын чыла кӱкшыгыштыжат сату да окса кылыш пурат.
С		
Сайлыме права	Избирательное право	Сайлыме орган-влакым ойырымо принцип-влак да сайлымаште граждан-влакын участвоватлыме условияштыт.
Сайлыме радам	Избирательная система	Кугыжанышын сайлыме органжым ыштыме радам.
Санкций	Санкция	Осал пашам ыштыше-влакым наказатлаш, тыршыше пашаен-влакым сай могырым палемдаш правам пуымаш.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Синтез	Синтез	Предметын ужаш-влакшым, тудын түрлө шӱрынжым иктыш чумырымаш. Амалже – нунын көргӱ кылыштым, ушалтме тӱртыкыштым почын пуымаш.
Сословий	Сословие	Илышкылысе мерйыжын, нунын шкеныштгын правашт да порысышт лийын, тудо тукым шот дене ача ден эрге деке, эрге деч уныка деке кусаралтын. Тун сословийлан дворян, черкызе, кресаньык, купеч, мещан-влак шотлалтыныт.
Социализаций	Социализация	Мер илышыкылыште тӱвыра нормым да радамым тукым гыч тукымыш шарнен-ушештарен шогымаш да тудым шуктен толмаш.
Социогенез	Социогенез	Айдемытукумын шочмыжо.
Специализаций	Специализация	Иктаж-могай пашаште моштымашым, усталыкым иктешлен ончыктымаш.
Стагнаций, чыгынлен шогалмаш	Стагнация	Экономике виянмашын кужу жаплан чарнен шогалмыже, озанлык волен кайымаш.
Страт	Страты	Илыме йӱн, профессий, тунемме кӱкшыт, парышым налме шотышто ойыртемалтше илышкыл лончо.
Субъект	Субъект	Иктаж-могай пашам шуктышо айдеме, группо, организаций, кугыжаныш орган.
Суд паша радам	Судебная система	Кугыжанышын чыла судшо-влак. Нуно ик сомылым шуктат, илыш чынлыкым эскерымышт дене кылдалт шогат.
Сымыктыш	Искусство	Туням чонгӱргӱ паша гоч умылен ончыктыммо формо; кеч-могай пашаштат кугу усталыкым ончыктымаш, тудым чапле лектыш дене шуктымаш.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминьн значенийже</i>
Т		
Таратыш	Мотивы	Шум-чон йодмашым шуктымо дене кылдалтше шонымаш.
Театр	Театр	Сымыктышын ик йыжынже. Тудо актер-влакын калык ончылан иктаж-мом сценыште модын ончымашышт гоч почылтеш.
Темперамент	Темперамент	Посна айдеме психикын кончымыжо. Тудо психике процессын кузе каен шогымыжым ончыкта.
Теократий	Теократия	Элым виктарыме формо, кунам кугыжанышвуй (шукыж годым монархиян элыште) тыгак элысе религиозийым вуйлатыше лиш.
Теорий	Теория	Иктаж-могай кончышым логике могырым ушандарен рашемдыше шинчымашын системыже.
Тичмаш монархий	Абсолютная монархия	Законлан энгертен шогышо монархий кучеман кугыжаныш формо; пўтынек монарх кўштымым шуктышо бюрократий аппаратан; кўкшў экономикан, виян армиян да илыш кучемым арален-эскерен шогышо органан; посна ег тўшкан кумылжым, тўняончалтышыжым аралыше, тыгыде виктем-влакым пытарыше.
Тоталитаризм	Тоталитаризм	Политике режимын формыжо, кунам мерсотын, айдемын илыш-касышыжым чыла могырымат тўрысnek терген-эскерен шогат.
Тотемизм	Тотемизм	Айдемын янлык да кушкыл дене шкешотан родо-тукуым кылыште улмыштлан ушаныше религиозийын формыжо.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Төрправалык	Равноправие	Закон да права шотышто кажне енын төр улмыжо , тыгак законинат кажне деч төр йодмыжо.
Традиционный кучем	Традиционная власть	Тыгай кучем, кунам тудын кўштымым йўла почеш шуктат, тудын суат (священный) улмыжлан ўшанат, тудын ончылно вуйым сават.
Тунеммаш	Учение	Лудын-возен, илышым эскерен, шинчымашым погымаш.
Тўвыра	Культура	1) айдемын чонгөргө да ыштгыш-кучыш поянлыкше; 2) тукум гыч тукумыш куснышо, тўшка илышыште пенгыдемдалтше айдемытукумын илыш опытшым иктешлен ончыктымо формо-влак.
Тўвыра вианмаш	Культурное развитие	Калык илышын төртыкшот виан толмыжо. Культура вианмаш коеш: 1) ыштыш-кучышын вианме шотышто пашагуралым уэмдымаште, илышым у семын ворандараш тунеммаште, пашалан кўлшө тўрлө у ўзгар ден арвер-влакым шонен луктедымаште, т.м.; 2) чонгөргө поянлык вианме шотышто – чонпоянлык идеал, тудым аклымаш вашталтмаште, тиде сымыктыш производений-влакын вестўрлеммышт, ен-влакын койыш-шоктышышт, шкеныштым кучымышт гоч палдырна.
Тўвыралан права	Культурные права	Айдемылан иктаж-могай сферыште чонгөргө поянлыкшым тўрыс почын ончыкташ да тудым вианден колташ пуымо права.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминин значенийже</i>
Тўлыш	Налоги	Кугыжынышлан палемдыме тўлыш. Тудым ёкым деч посна кажне шуктышаш.
Тўнямбал кугыган проблеме-влак	Глобальные проблемы	Айдеме тукумын кызытсе жапыште виянме проблемыже-влак; тўнямбалне термоядер сарын лийын кертшашыжым чарен шогалтымаш да чыла калыклан тыныслыкым ыштымаш; эл-влакын виянмаштышт ойыртемем корандымаш; шужымашым, нужнлыкым да лудын-возен моштыдымашым пытарымаш; пўртўс лавырандымым чарымаш; айдемылан илашыже кўлеш ресурсым ыштымаш да т.м.
Тўнямбалсе экономике	Мировая экономика	Тўнямбал кўкшытыштё пашам шеледыме системе дене кылдалтше, икте-весе дене экономике шот дене ушалтше, вашкылыште улшо калык озанлык-влакын иктешлалтмышт.
Тўняончалтыш	Мировоззрение	Йыр улшо тўням, ен-влак кокласе кылым, тўняште айдемын вержым, ўшанжым, шонымашыжым иктешлыше ончалтыш.
Тўшкер (обществе)	Общество	1) ен-влакын ик тўшкаш чумыргымо формышт да нунын икте-весе коклаште кылдалтме йёнышт; 2) пентгыдемдалтше морально-этнический норман ен тўшка.
У		
Уголовный муткучымаш	Уголовная ответственность	Юридический муткучымашын видше. Тыгодым осал пашам шуктышым суд ончылно мут кучаш шогалтат.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Уголовный права	Уголовное право	Юридический нормо-влак. Тудым кугыжаныш кучемын кўшыл органже-влак ыштат. Тушто мо верч да кузе осал пашам шуктышо-влакым наказатлаш кўлмō системе але, мōнешла, муткучаш кўлмō деч утарыме условий палемдалтеш.
Умыльде ыштыме	Бессознательное	Рат дене шонен моштыдымо енын психический состоянийже да умыльде ыштылмыже.
Унитар кугыжаныш	Унитарное государство	Кугыжаныш чоңалтме формо. Тыгодым территорий посна автоном кундем-влаклан ок шелалт, а территорий (область, район-влак) шот дене пайлалтеш.
Усталык	Талант	Пўртўс пуымо усталык иктаж-могай пашам ыштыме годым почылтеш да шке мастарлыкше, келгытше дене ойыртемалтеш.
Ушалтмаш	Ассимиляция	Ик нацийын вес наций дене варналтын йоммыжо.
Ушкончыш	Представление	Иктаж-могай предметын, кончышын тўн палыжым, кўлешан, иктешлыше койышыжым почын пуышо шонымаш.
Ушпунчал	Умозаключение	Логике шот дене кылдалтше тўрлō шонкалымаш негызеш ышталтше иктешлымаш.
Ушсаска	Творчество	Тымарте лийдымым икымше гана кугу мастарлык дене шке семын почын пуымо паша.
Ў		
Ўнар пўргылымаш	Рекреационная деятельность	Каныш; пашаште пытарыме вийым пўргылымаш.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Ўшан	Вера	Шонымыж почеш событийын виян кертмыжлан ўшаныше айдемын психологий шотышто ямдылалтмыже.
Ўшанымаш	Убеждения	Айдемын сай ончыкылык нерген шонкалымашыже да тудым илышыш пуртымашлан ўшанымашыже.
Ф		
Фантазий	Фантазия	Уш дене тўрлыжымат: лийын кертшашым, лийын кертдыме кончыш-влакым – сўретлымаш.
Федераций	Федерация	Икмыняр элын ик ушемыш ушнымышт, нунын ик кугыжанышышт лиеш, шкеныштын вуйлатыме органышт уло, федерацийыш пурышо-влакын суверенитетышт кодеш.
Фетишизм	Фетишизм	Юмылан ўшанымашын формыжо. Тудын тўн ойыртемже – чондымо предметым каласен мошташ лийдыме вий семын аклымаш.
Философий	Философия	Пўртўсын, мерын да шонкалымашын виян толмыштын иктешлыме закономерностьыштым шымлыше шанче.
Фундаментал шанче-влак	Фундаментальные науки	Пўрўсын, илышкылын, шонкалымашын вашкылдалтмыштым, тўн койышыштым, кончышыштым шымлыше шанче.
Ц		
Целибат	Целибат	Ешан лийдымаш.
Цель	Цель	Иктаж-мом молан тўналмын амалже.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Цивилизаций	Цивилизация	Цивилизаций икмыняр значения: 1) тўвыра (культур) умылымашын синонимже; 2) мерсотын, ыштыш-кучыш да чонгөргө культурын виянме кўкштышō, тошкалтышыже (акрет цивилизаций, кызытсе цивилизаций); 3) мерсотын варварстве деч варасе виянме йыжынже; 4) культурышто – деградаций да мөнгештме йыжын; 5) калыкын шкешотан улмыжым ончыктышо пале-влак (тукыйўла, авыл, йылме, чием, психологий да т.м.).
Ч		
Частный права	Частное право	Субъект-влак коклаште обязательством шуктымō нерген кутырен келшыме негызеш вашкылым шотыш кондышо права.
Чоншупшмаш	Интерес	Айдемын иктаж-мом ышташ кумыланмыже.
Чынлык	Истина	Ушышто кучымо чын ден илышыште улшо чынын келшен толмашышт.
Ш		
Шам	Сознание	Йыр улшо тўням ужын-аклен моштымын, тудым шўм-чон вошт колтен умылымын эн кўкшō психике формыжо.
Шаманланымаш	Шаманство	Посна енын айдеме да ю коклаш шогал кертме мастарлыкшылан ўшанымаш.
Шанче	Наука	Шанче шымлымаште мемнан йыр улшо тўням абстрактно-логический формо дене (умылымаш, теорий, закон-влак негызеш) теоретически радамлен ончыктымаш.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Шанче-технике революций	Научно-техническая революция	Шанчым тўшка йондаргыш (общественное производство) виандыме тўн факторыш савырыме негызеш ыштышвийым (производительная сила) уэмдымаш, тудым шкенжымак ыштышвийыш савырымаш. XX курым кыдалне тўналын.
Шанче эскерымаш	Научное наблюдение	Йыр улшо предмет ден кончыш-влакын могай улмыштым лўмынак шымылен эскерымаш.
Шижмаш	Ощущение	Йыр улшо тўням, предмет-влакым шижме орган-влак дене пален-умылен налмаш.
Шижын умьлымаш	Восприятие	Шижме орган-влак полшымо дене мемнан йыр улшо предметым, кончышым почын ончыктымаш.
Шинчаончалтыш	Взгляды	Иктаж-могай шонымаш, шинчымаш, теорий, концепций шотышто айдемын ончалтышыже.
Шинчымаш	Знания	Йыр улшо тўням умылен-пален налмаш, айдемын ушыштыжо тудын монтештаралтмыже.
Шинчымашым погымаш	Познание	Шинчымашым налме да тудым виандыме процесс.
Шкекасартыш	Самоисповедь	Шкалан шке чоным почмаш.
Шкемаклымаш	Самооценка	Айдемын шке чолгалыкшым, койыш-шоктышыжым да моло ен-влак коклаште вержым шкенжын аклымыже.
Шкем шижмаш-аклымаш	Самовосприятие	Айдемын шкенжым шижмашыже, умьлымашыже да аклымыже.
Шкем эскерен-шымылен шогымаш	Самопознание	Айдемын шкенжым пален налмыже, могай улмыжым, вийжым, мом ыштен кертшашыжым шижын умьлымыжо.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминын значенийже</i>
Шкем эскерымаш	Самонаблюдение	Шке могай улмым да мом ыштымым эскерен шогымаш.
Шкенлык	Собственность	Малпогым озанлыкыште кучылтмо да тудым шке кидыш поген налме процессыште почылтшо ег-влак кокласе кыл.
Шкешам	Самосознание	Айдемын шкенжым посна ег улмыжым, шке көргö чонжым, йырвел тўня дек кылжым умылымыжо.
Шовинизм	Шовинизм	Шке калыкым утыждене нёлтымаш, тудым моло калык деч күшкö шындаш төчымаш.
Шонкалымаш	Суждение	Иктаж-мо нерген шöрен але пентгыдемден шонкалымаш.
Шоныш	Мысль	Шонкалымашын ужашыже, тыгак тудын могай улмыжо, саскаже.
Шуко мариян улмо	Полиандрия	Шуко мариян улмо.
Шўм культур	Духовная культура	Шўм-чон паша дене пöрдмын саскаже, тудо айдемын вуй-ушыштыжо илана, ыштыш-кучыш культур дене кылдалтын.
Шўм-чон паша	Духовная деятельность	Шўм-чон поянлыкым шарыме, кугемдыме да ылыжтарыме паша.
Э		
Экономике	Экономика	Йöндартыш вианмаште, тудын лектышыжым пайлымаште да кучылтмаште айдемын аныклен моштымыжым шымлыше шанче.
Экономике кушмаш	Экономический рост	Тўшка йöндартышын кушмыжо да саеммыже.
Экономике права-влак	Экономические права	Закон дене келшышын производство йöн-влак дене, паша вий, ыштен налме предмет-влак дене чаракым вашлийде пайдаланымаш.

<i>Марий термин</i>	<i>Руш термин</i>	<i>Терминьн значенийже</i>
Экономике системе	Экономическая система	Мер озанлык илышым радамылыме йӧн. Тыгодым сатум лукшо да тудын дене пайдаланыше-влак кокласе кыл-шотыш кондалтеш.
Экономикыште командоватлыме системе	Командная система в экономике	Озанлыкым организоватлыме йӧн. Тыгодым оксавундо (капитал) ден мланде кугыжаныш кидыште лишеш, а пӱртӱс поянлыкым рӱдӧ орган-влак план почеш шеледат.
Экономикыште ужалме-налме радамым кучылтмаш	Рыночная система в экономике	Озанлык илышым ворандарыме йӧн, оксавундо (капитал) ден мланде посна еҥын кидыштыже лишеш, а ресурсым шеледымаш, сатум лукмаш, йӧндартыш (производство) ужалыме да налме негызеш шукталтеш. Рынке экономике годым чылалан амалкалаш эрык пуалтеш, кажне шкаланже мом шонен, тудым ойырен налын кертеш.
Эксперимент	Эксперимент	Лұмын кельштарыме верыште шымлымаш.
Элите	Элита	Мерйыжынҥын кұшыл лончыжо.
Эрык	Свобода	Чон йодмым шукташ да чарак деч посна мом шонымым ышташ йӧн улмаш.
Эстетике	Эстетика	Тұвыра, тудын виянме тӧртыкшотшо нерген, мер илышын чыла йыжынлажланат влиянийым ыштен кертымже нерген шанче.
Этике	Этика	Обществыште моральын кушеч лекмыже, виянмыже, принципше, нормьжо, рольжо -влак нерген шанче.
Этнологий	Этнология	Тұнямбалсе калык-влакын составышт, кушеч лекмышт, мландымбалне шарлымышт нерген шанче.

Марий термин

Руш термин

Терминын значенийже

Ю

Ю

Магия

Айдемын илышыжым, тудын
йыр улшо тўням умылтараш
лийдыме вийым кучылтын
вашталташ тўчымаш.

**Юридический
порыс**

**Юридические
обязанности**

Айдемылан шкем кузе кучаш
кўлмым ончыктышо
требований. Тудым кугыжаныш
палемда да эскера.

Русско-марийский алфавитный указатель

А

Абсолютная монархия
Автономия
Авторитаризм (лат. – власть)
Административное право
Административный проступок
Амнистия
Анализ
Анимизм
Антропогенез
Аристократия
Архитектура
Ассимиляция
Атеизм

Тичмаш монархий
Автономий
Авторитаризм
Административный права
Административный титак
Амнистий
Лончылымаш
Анимизм
Антропогенез
Аристократий
Архитектур
Ушалтмаш
Атеизм

Б

Банк
Безработные
Бессознательное
Библия
Биосфера
Брак
Буржуазия
Бюджет
Бюрократия

Банк
Пашадыме-влак
Умыльде ыштыме
Библий
Биосфер
Мужыранмаш
Буржуазий
Бюджет
Бюрократий

В

Вера
Валюта
Взгляды
Власть
Влечения
Воображение
Восприятие
Всеобщее избирательное право

Ўшан
Валюто
Шинчаончалтыш
Кучем
Кумыл шупшмаш
Кӧргужмаш
Шижын умылымаш
Иктешлыше сайлыме права

Г

Гениальность
Геноцид
Глобализация
Глобальные проблемы
Государственная власть
Государственное устройство
Государство
Гражданские (личные) права
Гражданское общество

Гениальность
Геноцид
Глобализаций, тӱнямбаландымаш
Тӱнямбал кугытан проблеме-влак
Кугыжаныш кучем
Кугыжаныш ышталтмаш
Кугыжаныш
Граждан-влакын шке правашт
Граждан мерсото

Гражданское право
Гражданство

Д

Дедукция
Дееспособность
Действие
Декларация
Демократия
Деньги
Деятельность
Договор
Дуалистическая монархия
Духовная деятельность
Духовная культура

Е

Евангелие

Ж

Живопись

З

Закон
Законодательная власть
Законодательный процесс
Заработная плата
Знания

И

Игра
Идеализм
Идеальное
Идеология
Избирательная система
Избирательное право
Инвестиция
Индивид
Индивидуальность
Индукция
Интеграция
Интеллигенция
Интерес
Интуиция
Инфантилизм
Инфляция
Искусство
Исполнительная власть
Истина
Историческая личность

Граждан права
Гражданстве

Дедукций
Дееспособность
Действий
Деклараций
Демократий
Окса
Деятельность
Ойпидыш
Дуализман монархий
Шұм-чон паша
Шұм культура

Порувер

Живопись, тўссымыктыш

Закон, тўртык
Закон лукшо кучем
Закон лукмо процесс
Пашадар
Шинчымаш

Модыш
Идеализм
Идеальный
Идеологий
Сайлыме радам
Сайлыме права
Инвестиций
Индивид
Индивидуальность
Индукций
Интеграций
Интеллигенций
Чоншупшмаш
Кўргышижмаш
Инфантилизм
Инфляций
Сымыктыш
Исполнительный кучем
Чынлык
Историйыш пурышо ен

Исторический процесс

К

Капитал
Командная система в экономике

Конкуренция
Конституция
Конфедерация
Конфискация
Крестьянское хозяйство
Культура
Культурное развитие
Культурные права

Л

Легитимность
Литература
Личность
Люмпен (паупер)

М

Макроэкономика
Маргиналы
Материальное производство
Магия
Материальная культура
Местное самоуправление
Микроэкономика
Мировая экономика
Мировоззрение
Миф
Моделирование
Модернизация
Молодежь
Монархия
Моногамия
Монополия
Монотеизм
Мораль
Мотивы
Музыка
Мысль
Мышление

Н

Наказание
Надежда
Налоги
Народная мудрость

Историйыште лийше процесс

Капитал
Экономикыште командоватлыме
системе
Конкуренций, тагасымаш
Конституций
Конфедераций
Конфискаций
Кресаньык озанлык
Тұвыра
Тұвыра виянмаш
Тұвыралан права

Легитимность
Литератур, сылнымут
Личность
Люмпен-влак (паупер-влак)

Макроэкономике
Маргинал
Материальный производство
Ю
Материальный культур
Верысе шкевиктем
Микроэкономике
Тұнямбалсе экономике
Тұнянчалтыш
Миф
Моделирований
Модернизаций
Рвезе тукым
Монархий
Моногамий
Монополий
Монотеизм
Мораль
Таратыш
Музык
Шоныш
Вуйшоныш

Кару
Ўшан
Налог
Калык мунлык

Наука
Научное наблюдение
Научно-техническая революция
Национализация

Национализм
Национальный вопрос
Нация
Несовершеннолетний
Номенклатура
Ноосфера
Норма
Нормы права

О

Образование
Общение
Общественное сознание
Общественные блага
Общественные отношения
Общество
Обществознание
Обыденное познание
Объект
Объект исторического процесса

Олигархия
Орудия труда
Отклоняющееся поведение
Ощущение

П

Парадигма
Парламентарная монархия
Парламентская республика
Партийная система
Партия
Педагогика
Переживание (как элемент сознания)
Познание
Полиандрия
Полигамия
Политеизм
Политика
Политическая система
Политическое развитие
Политические права
Политология
Потребность

Шанче
Шанче эскерымаш
Шанче-технике революций
Национализироватлымаш,
калыкандымаш
Национализм
Калыкле йодыш
Наций
Вуешшудымо
Номенклатур
Ноосфер
Нормо
Праван нормыжо-влак

Образований, туныктыш
Кылкучем
Мер шам
Мерилыш суап
Мер илышкыл
Түшкер (обществе)
Мершанче
Илыш умылымаш
Объект
Историйыште лийше процессын
объектше
Олигархий
Пашагурал-влак
Ойыртемалтше койыш-шоктыш
Шижмаш

Парадигме
Парламантан монархий
Парламантан республик
Партий системе
Партий
Педагогике
Ойгырымаш
Шинчымашым погымаш
Шуко мариян улмо
Полигамий
Политеизм, шуко юмылан кумалмаш
Политике
Политике системе
Политике виянмаш
Политике права-влак
Политологий
Йодмаш

Пошлины
Права человека
Право
Правовое государство
Правонарушение
Правоспособность
Правотворчество
Предмет труда
Предпринимательство
Представление
Президентская республика
Преступление
Прибыль
Приватизация
Прикладные науки
Прогресс
Прожиточный минимум
Производство
Пролетариат
Профсоюзы
Психология

Р

Работодатель
Равноправие
Разделение труда
Расизм
Реабилитация
Революция
Регресс
Результат
Рекреационная деятельность
Религия
Репродуктивная деятельность
Республика
Референдум
Реформа
Рынок
Рыночная система в экономике

С

Самовосприятие
Самоисповедь
Самонаблюдение
Самооценка
Самопознание
Самосознание
Санкция
Сбережения

Пошлин
Айдемын праваже
Права
Правам эскерыше кугыжаныш
Правам пудыртымаш
Правоспособность
Права лукмаш
Паша объект
Амалкальмаш
Ушкончыш
Президентан республик
Осал паша
Парыш
Приватизаций
Прикладной шанче
Прогресс, виянмаш
Илаш ситыше окса
Йӧндартыш
Пролетариат
Профушем
Психологий

Пашам пуышо
Тӧрправальк
Пашам ойыркален ыштымаш
Расизм
Реабилитаций
Революций
Регресс, мӧнтешла виянмаш
Лектыш
Ӱнар пӧртылтымаш
Религий
Репродукций паша, ешарен ыштымаш
Республик
Референдум
Вашталтыш, реформо
Рынке, ужалмаш-налмаш
Экономикыште рынке системе

Шкем шижмаш-аклымаш
Шкекасартгыш
Шкем эскерымаш
Шкем аклымаш
Шкем эскерен-шымлен шогымаш
Шкешам
Санкций
Анык

Свобода
Сделка
Семья
Синтез
Система права
Собственность
Совесть
Сознание
Сословие
Социализация
Социальная дифференциация
Социальная мобильность
Социальная среда
Социальная структура
Социальное познание
Социальное развитие
Социальные группы
Социальные нормы
Социальные отношения
Социальные права граждан
Социальные науки
Социальные установки
Социальный статус
Социогенез
Специализация
Способности
Средства
Стагнация
Страты
Субъект
Субъект исторической деятельности
Субъект политики
Судебная система
Суждение

Т

Талант
Творчество
Театр
Темперамент
Теократия
Теория
Тоталитаризм
Тотемизм
Традиционная власть
Традиционная система в экономике
Трудовое право
Трудовой договор

Эрык
Кутырен келшымаш
Еш
Синтез
Права-влак системе
Шкенлык
Намыс
Шам
Сословий
Социализаций
Ильшкыл шот дене лончылалтмаш
Ильшкыл куснылмаш
Ильшкыл йырвел
Ильшкыл чонгалтмаш
Ильш-кончыш умылымаш
Ильшкыл виянмаш
Ильшкыл тўшка-влак
Ильшкыл нормо-влак
Ильшкыл радам
Граждан-влакын ильшкыл правашт
Ильшкыл шанче-влак
Ильшкыл палемдыш
Ильшкыл статус
Социогенез
Специализаций
Мастарлык
Йбн-влак
Стагнаций, чыгынлен шогалмаш
Страт
Субъект
Историйыште ойыртемалтше субъект
Политикын субъектше-влак
Суд паша радам
Шонкалымаш

Усталык
Ушсаска
Театр
Темперамент
Теократий
Теорий
Тоталитаризм
Тотемизм
Традиционный кучем
Экономикыште традиционный системе
Паша права
Паша шотышто ойпидыш

У

Убеждения
Уголовная ответственность
Уголовное право
Умоzakлючение
Унитарное государство
Учение

Ф

Фантазия
Федерация
Фетишизм
Философия
Форма правления
Фундаментальные науки

Х

Характер

Ц

Целибат
Цель
Цивилизация

Ч

Частное право
Человек

Ш

Шаманство
Шовинизм

Э

Экономика
Экономическая интеграция

Экономическая система
Экономические права
Экономический рост
Эксперимент
Элементы (подсистемы) общества
Элита
Эстетика
Этика
Этническая общность (этнос)
Этнология

Ю

Юридическая ответственность
Юридические обязанности

Ушанымаш
Уголовный муткучымаш
Уголовный права
Ушпунчал
Унитар кугъжаныш
Тунеммаш

Фантазий
Федераций
Фетишизм
Философий
Вуйлатыме форма
Фудаментал шанче-влак

Койыш-шоктыш

Целибат
Цель
Цивилизаций

Частный права
Айдеме

Шаманланымаш
Шовинизм

Экономике
Озанлыкым виандыме шотышто
лишеммаш
Экономике системе
Экономике права-влак
Экономике кушмаш
Эксперимент
Мерсотын ужашыже-влак
Элите
Эстетике
Этике
Посна калык (этнос)
Этнологий

Закон почеш мутым муткучымаш
Юридический порыс

ДЛЯ ЗАМЕТОК

ДЛЯ ЗАМЕТОК
